

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

17 AOÛT 1949.

PROPOSITION DE LOI

modifiant le régime des biens matrimoniaux par la substitution au régime de la communauté légale, du régime légal de la « Séparation de biens avec société d'acquêts attribuée au survivant ».

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La proposition de loi que nous déposons aujourd'hui est la suite logique de celles que nous avons déposées concernant les modifications au Code Civil.

Celle-ci concerne la réforme du système légal du régime des biens matrimoniaux, tel qu'il est prévu au chapitre II du Titre V du Livre III du Code Civil.

Je voudrais répéter pour ceux que les principes intéressent, que nous n'avons pas la prétention de réformer le Code Civil au chapitre du mariage et de l'organisation familiale, suivant tous nos principes. La famille est aussi une cellule économique et ce serait à la fois anti-juridique, anti-économique et anti-social de vouloir donner à la femme et la famille un statut purement socialiste, lorsque tout le reste de la société est à base économique capitaliste.

C'est pourquoi nous avons borné nos ambitions en la matière qui nous occupe à la réforme du régime social de la communauté. Nous avons remplacé la communauté légale par « la séparation de biens avec société d'acquêts attribuée au survivant ».

La différence fondamentale entre le régime que nous

17 AUGUSTUS 1949.

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het stelsel van de huwelijksgoederen door de vervanging van het stelsel van de wettelijke gemeenschap door het wettelijk stelsel van de « Scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende ».

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Het wetsvoorstel dat wij vandaag indienen, is het logisch gevolg van de reeds vroeger door ons ingediende voorstellen betreffende de wijzigingen aan het Burgerlijk Wetboek.

Dit voorstel heeft betrekking op de hervorming van het wettelijk stelsel van de huwelijksgoederen, zoals het wordt bepaald in hoofdstuk II, van Titel V, Boek III van het Burgerlijk Wetboek.

Voor wie belang stellen in de beginselen, zou ik willen herhalen dat wij ons het recht niet toekennen het hoofdstuk over het huwelijk en over de inrichting van het gezin uit het Burgerlijk Wetboek te hervormen volgens al onze beginselen. Het gezin is ook een economische cel, en het zou anti-juridisch, anti-economisch en anti-sociaal zijn de vrouw en het gezin met een zuiver socialistisch statuut te willen begiftigen, terwijl voor het overige de maatschappij nog volledig op economisch-kapitalistische grondslag is gevestigd.

Daarom hebben wij ons op dit stuk beperkt tot de hervorming van het maatschappelijk stelsel van de gemeenschap. Wij hebben de wettelijke gemeenschap vervangen door « de scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende ».

Het voornaamste verschil tussen het stelsel dat wij voor-

proposons et le régime légal c'est que, dans ce dernier, le mari en tant que chef de la communauté pouvait vendre, aliéner, hypothéquer les biens de la communauté, y compris les biens propres que la femme aurait pu y apporter. Il n'a besoin de la signature de l'épouse que pour la vente des biens propres de celle-ci.

Chacun connaît trop les abus de ce régime légal pour que nous les reprenions par le menu. Chaque juriste, chaque travailleur social pourra aligner une série de cas dans lesquels la femme, après avoir parfois apporté en dot, sans contrat, les seuls avoirs de la communauté, se trouve ruinée par un mari maladroît ou coupable. Que de femmes ont appris un jour, au décès du mari, que la maison qu'elles croyaient posséder, ne leur appartenait plus, etc...

La situation est d'autant plus injuste et malheureuse que c'est pour les gens du peuple qui ne font pas de contrat que joue automatiquement le régime de la communauté; or, c'est là que le travail de la femme, son esprit d'économie, ont été indispensables pour l'acquisition de biens sur lesquels elle n'a aucun droit de co-disposition ou co-administration.

Nous remplaçons ce régime au départ par « la séparation des biens avec société d'acquêts attribuée au survivant ». Les Belges se mariant après le vote de cette loi, sans qu'il y ait entre eux un contrat quelconque, se marieraient donc sous le régime de la séparation de biens. La femme, comme le mari, pourra disposer, administrer, aliéner ses biens sans le consentement de celui-ci. Elle est donc l'égale parfaite de l'homme en tout ce qui touche la gestion de ses biens propres.

Par l'article 4, se réalise une idée chère aux féministes, qui ne veulent point de droits sans devoirs. Les époux contribuent ensemble aux charges du ménage et l'excédent des recettes sera versé à la société d'acquêts.

Bien entendu, la femme qui est ménagère collabore par son travail aux frais du ménage et cela lui donne automatiquement droit aux biens constitués par l'excédent du salaire du mari sur les dépenses du ménage. Il est juste que les deux, travaillant, subviennent ensemble aux besoins du ménage et que l'excédent seul aille à la société d'acquêts.

La société d'acquêts, et non la communauté, est gérée par le mari qui ne peut cependant aliéner aucun des biens de la société.

Certains féministes iront se récriant que nous n'avons pas changé grand'chose au régime et que les acquêts doivent être gérés par les deux époux.

Ils se demanderont pourquoi le consentement requis pour l'aliénation de biens immeubles n'est pas requis pour les autres biens faisant partie de la société d'acquêts. Seul le terme immeuble a été retenu parce que notre droit ne contient aucune définition de la notion « capital » pas plus d'ailleurs que du « fonds de commerce ». Si ces deux

stellen, en het wettelijk stelsel ligt hierin dat, in het laatste, de man, als hoofd van de gemeenschap, de goederen van de gemeenschap kon verkopen, vervreemden en met hypotheek bezwaren, met inbegrip van de eigen goederen welke de vrouw zou hebben ingebracht. Hij heeft de handtekening van de echtgenote slechts nodig voor de verkoop van haar eigen goederen.

Iedereen kent maar al te wel de misbruiken van dit wettelijk stelsel om ze hier nader uiteen te zetten. Elk rechtsgeleerde, elk maatschappelijk werker kan een reeks gevallen aanhalen waarin de vrouw, na soms zonder contract de enige goederen van de gemeenschap als huwelijks-goed te hebben ingebracht, geruïneerd wordt door een onhandig of schuldig echtgenoot. Hoeveel vrouwen hebben niet, bij het overlijden van hun man, vernomen dat het huis welk zij dachten te bezitten, haar niet meer toebehoorde, enz...

De toestand is des te onrechtvaardiger en des te ongelukkiger daar het stelsel van de gemeenschap automatisch geldt voor de volksmensen die geen contract aangaan. Welnu, het is daar dat de arbeid van de vrouw, haar spaarzin, onontbeerlijk zijn geweest voor het verkrijgen van de goederen waarover zij geen enkel recht van medebeschikking of medebeheer heeft.

Wij vervangen, bij het begin, dit stelsel door « de scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende ». De Belgen die in het huwelijk treden na de aanneming van die wet, zonder dat tussen hen een contract werd aangegaan, zullen dus huwen onder het stelsel van de scheiding van goederen. De vrouw zal, zoals de man, en zonder zijn toestemming, over haar goederen kunnen beschikken, ze beheren en vervreemden. Voor alles wat het beheer van haar eigen goederen betreft, staat zij dus volledig op gelijke voet met de man.

Door artikel 4 wordt een denkbeeld werkelijkheid, dat de feministen, die geen rechten zonder plichten willen, nauw aan 't hart ligt. De echtgenoten dragen samen bij in de behoeften van het huishouden en het overschot van de inkomsten wordt gestort in de vereniging van aanwinsten.

Natuurlijk draagt de vrouw-huishoudster door haar arbeid bij in de kosten van het huishouden en dit geeft haar automatisch recht op de goederen tot stand gebracht door het overschot van het loon van de man op de gezinsuitgaven. Het is billijk dat beiden door hun werk voorzien in de behoeften van het huishouden en dat alleen het overschot naar de vereniging van de aanwinsten gaat.

De vereniging van aanwinsten, en niet de gemeenschap, wordt beheerd door de man die evenwel geen enkel van de goederen van de vereniging kan vervreemden.

Sommige feministen zullen hiertegen opkomen en zeggen, dat wij aan het bestaande stelsel niet veel hebben veranderd en dat de aanwinsten door beide echtgenoten moeten worden beheerd.

Zij zullen zich afvragen waarom de toestemming die vereist is voor de vervreemding van onroerende goederen, niet vereist is voor de overige goederen die deel uitmaken van de vereniging van aanwinsten. Alleen de bewoording onroerend goed werd gebruikt, omdat ons recht nergens een bepaling bevat van het begrip « kapitaal », noch overi-

notions étaient juridiquement claires nous aurions pu les introduire à l'article 8. Comme il n'en est pas ainsi, nous nous en sommes tenus aux biens « immeubles ».

Si nous avons laissé au mari des pouvoirs de gestion, c'est parce que nous avons fait des acquêts une société et non une communauté. La famille devenant une « société », il est logique, même indispensable, qu'il y ait un gérant. Ces biens pourront en effet servir à alimenter un commerce, à élargir une part dans l'exploitation d'une affaire. On ne conçoit pas que tous ces actes ne soient pas accomplis par un « gérant » comme c'est le cas dans toutes les organisations économiques bien gérées. Il en faut un qui finalement porte la responsabilité.

Si un mari veut se décharger sur sa femme de cette responsabilité, il peut toujours lui donner une procuration générale. On conçoit que, dans une société organisée de telle sorte, qu'il n'y ait plus d'accumulation de biens et où les capitaux ne puissent jamais servir à créer des entreprises privées industrielles ou commerciales, il soit de saine politique d'en agir autrement. Mais nous le répétons, pour l'instant nous légiférons dans un régime capitaliste, dans lequel nous voulons au maximum sauvegarder les droits de la femme sans risquer de détruire la cellule familiale dont la base qui conditionne son développement harmonieux est une base économique.

Pouvons-nous ajouter que la cellule familiale étant une société économique d'une allure spéciale, si les associés ne parviennent pas à s'entendre sur les « charges réelles du ménage » et l'emploi de l'excédent, la société est bien malade. De plus, nous ne voyons pas où aboutirait dans la pratique des choses l'administration par 50 % pour chacun de l'excédent. Cette formule est une vue théorique de l'esprit. Bien qu'introduite dans la législation de certains pays scandinaves, elle y reste aussi fort théorique, elle ne cadre ni avec nos mœurs, ni avec le cadre de notre appareil judiciaire.

Les biens d'acquêts sont d'ailleurs protégés de toute aliénation et ce qui plus est, l'époux survivant deviendra le seul héritier des biens de la société d'acquêts (article 9).

C'est introduire dans notre mode de succession une disposition nouvelle favorable à l'époux survivant. En effet, descendants et ascendants directs et à plus forte raison les collatéraux sont ainsi exclus de l'héritage des biens acquis en commun.

Pour le monde des travailleurs où hommes et femmes travaillent souvent dur et se privent de beaucoup de choses pour acquérir ce bien, il est pénible de se voir déposséder par des collatéraux au moment où la société se dissout par la mort d'un des deux conjoints. C'est dans

gens van de « handelszaak ». Indien beide begrippen juridisch duidelijk omschreven waren, hadden wij ze in artikel 8 kunnen invoegen. Vermits dit niet het geval is, hebben wij ons beperkt tot de « onroerende » goederen.

Zo wij aan de echtgenoot enige bevoegdheid van beheer hebben overgelaten, is de reden daarvan er in te vinden, dat wij van de aanwinsten een vereniging, en niet een gemeenschap, hebben gemaakt. Daar het gezin een « vereniging » wordt, is het logisch en zelfs onontbeerlijk; dat er een zaakwaarnemer is. Deze goederen zullen immers kunnen dienen tot het drijven van een handel of tot het verruimen van een aandeel in een zaak. Men zou zich niet kunnen voorstellen dat al deze handelingen verricht worden zonder een « zaakwaarnemer », zoals het het geval blijkt te zijn in alle welbeheerde economische inrichtingen. Daar moet iemand zijn, die uiteindelijk de verantwoordelijkheid op zich neemt.

Indien een echtgenoot die verantwoordelijkheid aan zijn echtgenote wil overlaten, kan hij haar steeds algemene volmacht verlenen. Men begrijpt, dat het gezonde politiek zou zijn anders tewerk te gaan in een maatschappij, zodanig ingericht, dat er geen opeenhoping van goederen meer zou zijn, en waarin het kapitaal nooit zou kunnen dienen om particuliere nijverheids- of handelsbedrijven op te richten. Maar wij herhalen het, voor 't ogenblik maken we wetten onder een kapitalistisch stelsel waarin wij zoveel mogelijk de rechten van de vrouw willen vrijwaren zonder daardoor het gevaar te lopen de gezinscel te vernietigen, waarvan de grondslag die tot haar harmonische ontwikkeling bijdraagt een economische grondslag is.

Wij zijn zo vrij er aan toe te voegen, gezien de gezinscel een economische vereniging is van een bijzondere aard, dat de vereniging er erg aan toe is, indien haar leden het niet eens geraken over de « werkelijke lasten van het gezin » en het gebruik van het overschot. Wij zien bovendien niet waartoe, in de praktijk, het beheer ten belope van 50 t. h. van het overschot door een van beiden zou leiden. Zulke oplossing is louter denkbeeldig. Ofschoon zij in de wetgeving van sommige Scandinavische landen werd ingevoerd, blijft zij ook daar zeer theoretisch. Zij stemt noch met onze zeden, noch met het raam van ons rechtsstelsel overeen.

De aanwinsten zijn overigens beschermd tegen elke vervreemding, en wat meer is, de langstlevende echtgenoot zal de enige erfgenaam worden van de goederen van de aanwinstenvereniging (artikel 9).

Aldus wordt een nieuwe bepaling ten bate van de langstlevende echtgenoot in ons erfrecht ingevoerd. Inderdaad, de rechtstreekse bloedverwanten in de dalende en in de opgaande linie en, met nog meer reden, de zijverwanten worden aldus uitgesloten uit de successie der gemeenschappelijk verkregen goederen.

In de arbeiderswereld, waarin mannen en vrouwen dikwijls hard werken en veel moeten derven om dit goed te verkrijgen, valt het dikwijls hard, door zijverwanten te worden verdrongen op het ogenblik waarop de gemeenschap ontbonden wordt door het overlijden van één van

cette partie de la société que l'héritage modeste, fruit du travail, doit être sauvegardé pour celui qui l'a amassé.

Telles sont les raisons qui nous ont poussés à remplacer le régime légal de la communauté des biens par « la séparation de biens avec société d'acquêts attribuée au survivant ».

beide echtgenoten. In dit deel van de maatschappij moet het gering erfdeel, vrucht van de arbeid, worden gevrijwaard ten bate van dengene die het heeft vergaard.

Dit zijn de redenen die ons er toe hebben aangezet het wettelijk stelsel van de gemeenschap van goederen te vervangen door « de scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende ».

Isabelle BLUME-GREGOIRE.

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE PREMIER.

A défaut de contrat de mariage, les époux seront mariés sous le régime de la séparation de biens avec société d'acquêts attribuée au survivant, selon les règles expliquées dans les articles qui suivent :

ART. 2.

La femme conserve l'entière administration de ses biens meubles et immeubles, et la jouissance libre de ses revenus.

Elle disposera de ses biens meubles et les aliénera sans l'autorisation de son mari.

En conséquence elle pourra, notamment, toucher seule tous capitaux et revenus, en donner quittance et décharge, faire tous placements, paiements et dépôts, faire tous transferts, délégations ou retraits, consentir et résilier tous baux n'excédant pas neuf ans.

ART. 3.

La femme pourra aliéner ses immeubles sans le consentement spécial de son mari.

Le mari ne sera point garant du défaut d'emploi ou de remploi du prix de l'immeuble que la femme a aliéné même avec son consentement, à moins qu'il ne soit prouvé que les deniers ont été reçus par lui en tout ou en partie, ou qu'il en ait tiré profit.

ART. 4.

Les époux contribueront ensemble aux charges du ménage pour la totalité de leurs revenus dont l'excédent sera versé à la société d'acquêts établie entre eux par les articles suivants.

WETSVOORSTEL

EERSTE ARTIKEL.

Bij gebreke van huwelijkscontract, worden de echtgenoten in de echt verenigd onder het stelsel van de scheiding van goederen met vereniging van aanwinsten toegekend aan de langstlevende, volgens de regelen die in de volgende artikelen worden toegelicht.

ART. 2.

De vrouw behoudt het volledig beheer van haar roerende en onroerende goederen en het vrije genot van haar inkomsten.

Zij beschikt over haar roerende goederen en vervreemdt ze zonder de toestemming van haar echtgenoot.

Derhalve, kan zij, onder meer, alleen alle kapitalen en inkomsten ontvangen, kwijting en ontlasting er van geven, alle beleggingen, betalingen en deposito's doen, alle af- en overschrijvingen, overdrachten of opvragingen doen, alle huurovereenkomsten waarvan de duur niet meer dan negen jaar bedraagt toestaan en verbreken.

ART. 3.

De vrouw kan haar onroerende goederen zonder bijzondere toestemming van haar man vervreemden.

De man staat niet borg voor het niet beleggen of het niet wederbeleggen van de prijs van het onroerend goed dat de vrouw, zelfs met zijn toestemming, heeft vervreemd, tenzij bewezen wordt dat het geld door hem werd ontvangen of dat hij er voordeel heeft uit gehaald.

ART. 4.

De echtgenoten dragen samen bij in de lasten van het huishouden voor het geheel van hun inkomsten, waarvan het overschot wordt gestort in de vereniging van aanwinsten die tussen hen wordt ingesteld door de volgende artikelen.

ART. 5.

Chacun des époux sera propriétaire de ses vêtements, linge, bijoux et objets à usage personnel, lesquels, sauf preuve contraire, seront réputés représenter ou remplacer les objets de même nature que les époux possédaient lors du mariage ou qui leur seraient advenus comme biens propres.

ART. 6.

Il est établi entre les époux une société d'acquêts composée de la partie de leurs revenus qui n'aura pas été consommée par les charges du ménage.

Cette société comprendra tous les biens meubles et immeubles acquis pendant le mariage par les époux ensemble ou séparément, et dont la propriété ne sera pas établie dans le chef de l'un d'eux.

La preuve de la dite propriété pourra être apportée par toutes voies de droit, témoins et présomptions compris.

Les biens qui composeront cette société seront partagés par moitié à la dissolution du mariage pour cause de divorce, sauf la faculté réservée à l'épouse de renoncer à cette société.

ART. 7.

L'époux ne pourra aliéner, à titre gratuit ou onéreux, aucun immeuble de la société d'acquêts sans le consentement spécial de son épouse.

En cas de refus, ou s'il ne peut obtenir ou demander ledit consentement, il pourra se faire autoriser par justice.

ART. 8.

En cas de dissolution du mariage par le décès d'un des époux, la totalité de la société d'acquêts appartiendra au survivant, sauf aux héritiers de l'autre à faire la reprise des biens propres tombés dans la société du chef de leur auteur.

ART. 9.

Les dispositions concernant le régime en communauté sont applicables à la société d'acquêts, sauf les dérogations prévues aux articles qui précèdent.

ART. 5.

Ieder der echtgenoten is eigenaar van zijn klederen, linnen, juwelen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik, die, behoudens tegenbewijs, worden geacht de voorwerpen van dezelfde aard te vertegenwoordigen of te vervangen die de echtgenoten bij het huwelijk bezaten of die hun als persoonlijk bezit zouden toegekomen zijn.

ART. 6.

Tussen de echtgenoten wordt een vereniging van aanwinsten ingesteld, samengesteld uit het gedeelte van hun inkomsten dat niet voor de lasten van het huishouden werd gebruikt.

Die vereniging omvat alle roerende en onroerende goederen die tijdens het huwelijk samen of afzonderlijk door de echtgenoten werden verworven en waarvan de eigendom niet in hoofde van een hunner werd vastgesteld.

Het bewijs van genoemd eigendom kan worden geleverd met allen rechtsmiddelen, met inbegrip van getuigen en rechtsvermoedens.

De goederen waaruit die vereniging is samengesteld, worden voor de helft verdeeld bij de ontbinding van het huwelijk wegens echtscheiding, behoudens het recht, voorbehouden aan de echtgenote, om van die vereniging af te zien.

ART. 7.

De echtgenoot kan, ten kosteloozen of bezwarenden titel, geen enkel onroerend goed van de vereniging van aanwinsten vervreemden zonder de bijzondere toestemming van zijn echtgenote.

In geval van weigering, of wanneer hij genoemde toestemming niet kan verkrijgen of vragen, kan hij zich in rechte laten machtigen.

ART. 8.

In geval van ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een van de echtgenoten, behoort de vereniging van aanwinsten in haar geheel toe aan de langstlevende, behalve wanneer de erfgenamen van de andere echtgenoot de persoonlijke goederen overnemen die uit hoofde van de inbrenger er van in de vereniging gekomen zijn.

ART. 9.

De bepalingen betreffende het stelsel in gemeenschap zijn toepasselijk op de vereniging van aanwinsten, behoudens de in voorgaande artikelen bepaalde afwijkingen.

Isabelle BLUME-GREGOIRE,
Alex FONTAINE-BORGUET.
F. TIELEMANS.
J. HOSSEY.
Mathilde GROESSER-SCHROYENS.